

Asia: VN/23098/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuntopalvelu

Diaarinumero: VN/23098/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta. Esitämme kunnioittavasti huomiomme luonnokseen erityisesti kansalaisten sananvapauden ja kotimaisen media-alan elinvoiman näkökulmasta.

Pääviestit

- Yleisradion tietojen julkaisuvelvoitetta tulisi selventää luonnoksen 7 b §:ssä toisella momentilla.
- Ehdotetun 7 b §:n (Avoimuus ja tietojen julkaiseminen) yksityiskohtaisia perusteluja tulisi täydentää, jotta luonnoksessa tavoiteltu avoimuus toteutuisi myös käytännössä.
- Yleisradion valvonta on muutettava yhtiöstä riippumattomaksi.
- Luonnoksen 6 d §:n yksityiskohtaiset perustelut ovat omiaan johtamaan eurooppalaisen medianvapausasetuksen tarkoituksen ja tavoitteiden vastaiseen tilanteeseen. Perusteluja tulee muuttaa jatkovalmistelussa.

Yleisradion tietojen julkaisuvelvoitetta tulisi selventää 7 b §:ssä toisella momentilla

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen 7 b §:ää täydennetään lisäämällä pykälään toinen momentti seuraavasti:

7 b §: Avoimuus ja tietojen julkaiseminen

Yhtiön on edistettävä taloutensa ja toimintansa avoimuutta.

[Lisäys uusi 2. momentti:] Yhtiön on julkaistava kalenterivuositain osasto-, yksikkö- ja aluetoimituskohtaiset henkilöstö- ja muut kulunsa selkeässä ja helposti saavutettavassa muodossa.

Uuden momentin tarkoitus on varmistaa, että yhtiön avoimuus ja tietojen julkaiseminen toteutuvat Yleisradiossa myös käytännössä tehokkaasti.

Avoimuus ja tietojen julkaiseminen -pykälän yksityiskohtaisia perusteluja tulisi täydentää

Medialiitto ehdottaa täydennyksiä luonnoksen 7 b §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi 7 b §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin kirjata, että Yleisradioilla on velvollisuus julkaista kalenterivuositain tietoja kuluistaan osakeyhtiölakia (624/2006) ja kirjanpitolakia (1336/1997) laajemmin.

Yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi kirjata myös, että Yleisradion tulisi julkaista tiedot henkilöstökuluistaan, sisältöjen jakelukuluistaan, digitaalisen palvelukehityksen kuluistaan ja muista liiketoiminnan kuluistaan osasto- ja yksikkökohtaisesti eriteltyinä. Tiedot kuluista olisi julkaistava eritellysti Yleisradion organisaation kaikkien kulloistenkin osastojen ja yksiköiden osalta. Osastot kattavat myös Yleisradion tukipalveluista vastaavat osastot kuten Henkilöstö- ja turvallisuus, Viestintä ja brändi sekä Talous.

Jatkovalmistelussa yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi kirjata, että osasto- ja yksikkökohtaisesti eriteltyjen tietojen lisäksi Yleisradion olisi julkaistava tiedot kuluista eriteltyinä myös sen yksittäisten suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten alueellisten toimitusten osalta.

Yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi kirjata edelleen, että Medialiiton ehdottamassa 2 momentissa tarkoitetut henkilöstö- ja muut liiketoiminnan kulut olisi lähtökohtaisesti julkaistava eriteltynä kululajeittain vastaavasti kuin yhtiön viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen tuloslaskelman eriä koskevissa liitetiedoissa, siltä osin kuin näin eriteltyt kulut ovat kohdennettavissa osasto-, yksikkö- tai aluetoimituskohtaisesti. Henkilöstökulut olisi eriteltävä palkkoihin ja palkkioihin, eläkekuluihin sekä muihin henkilösivukuluihin. Muiden liiketoiminnan kulut olisi puolestaan lähtökohtaisesti eriteltävä ainakin korvauksiin musiikin käytöstä, esitys-, tekijänoikeus- ja uusintakorvauksiin, ohjelmatoiminnan muihin palveluihin, ohjelmatoiminnan muihin kuluihin, jakelukuluihin, teknologiakuluihin, vuokriin ja kiinteistökuluihin sekä muihin kuluihin. Luettelo ei ole tyhjentävä, joten tiedot kuluista voidaan julkaista myös tätä tarkemmalla jaottelulla.

Medialiiton näkemyksen mukaan edellä lueteltuja kulu- ja korvaustyyppisiä voidaan julkaista lähteiden tai anonyymien ilmaisun suojaa vaarantamatta.

Medialiitto kannattaa luonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen kirjausta, että tiedot kuluista tulisi julkaista helposti vastaanottajien saaville, kuten Yleisradion verkkosivuille. Medialiitto korostaa, että tietojen tulisi olla myös selkeässä ja helposti ymmärrettävässä muodossa.

Yleisradion valvonta muutettava yhtiöstä riippumattomaksi

Medialiitto on valtioneuvoston valvontakantelussa Euroopan komissiolle 10.9.2024 kiinnittänyt komission huomiota siihen, että Yleisradion julkisen palvelun tehtävän valvonta on Suomessa uskottu yhtiön hallintoneuvostolle, joka on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti osa Yleisradion johtoa. Hallintoneuvoston tehtäviin kuuluu esimerkiksi Yleisradion strategiasta sekä talouden ja toiminnan suuntaviivoista päättäminen. Hallintoneuvosto ei siten ole yhtiön johdosta riippumattoman tavalla, jota EU:n valtioneuvoston sääntely edellyttää yleisradioyhtiötä valvovalta elimeltä.

EU:n yleisradiotoimintaa koskeva sääntely edellyttää lähtökohtaisesti, että valvonta uskotaan elimelle, joka on tosiasiallisesti riippumaton yleisradioyhtiön johdosta. Yleisradion toiminnan valvonnalla on keskeinen merkitys yksityisen media-alan ja julkisen palvelun yleisradioyhtiön toimivan rinnakkaiselon varmistamisessa.

Medialiitto pitää tärkeänä, että Yleisradion nykyiseen valvontajärjestelyyn liittyvät epäkohdat korjataan mahdollisimman pian.

Medialiiton kantelu on parhaillaan Euroopan komission käsiteltävänä. Medialiiton kantelun sisältö on ministeriön tiedossa.

Luonnoksen 6 d §:n perustelut ovat omiaan johtamaan eurooppalaisen medianvapausasetuksen tarkoituksen ja tavoitteiden vastaiseen tilanteeseen

Medialiitto toteaa, että luonnoksessa 6 d §:lle ehdotetut yksityiskohtaiset perustelut ovat omiaan käytännössä rajoittamaan Yleisradion vastaavien toimittajien liikkumavaraa erityisesti tutkivassa journalismissa. Medialiitto esittää huolensa siitä, että luonnokseen kirjatut yksityiskohtaiset perustelut mahdollistavat poliittisen painostuksen Yleisradion hallitusta kohtaan vastaavan toimittajan vapauttamiseksi tehtävästään, mikäli esitetään väite, että Yleisradion uutisointi rikkoo rikoslakia vakavasti.

Medialiitto katsoo, että luonnoksen yksityiskohtaiset perustelut sivuilla 11–12 ovat omiaan johtamaan pelotevaikutukseen, joka hillitsee Yleisradiota tekemästä rohkeaa journalismia ja julkaisemasta yhteiskunnallisen keskustelun sekä kansalaisten tiedonsaannin kannalta merkityksellisiä tietoja. Luonnoksen kirjaukset tulisivat todennäköisemmin lisäämään Yleisradion vastaaviin toimittajiin kohdistuvaa irtisanomisen uhkaa ja sopimatonta vaikuttamista vastaavan toimittajan toimituksellisen päätösvallan käyttämiseen kuin vähentämään sitä. Perustelut toimivat tältä osin eurooppalaisen medianvapausasetuksen artiklan 5 tarkoituksen ja tavoitteiden vastaisesti.

Vaativissa tutkivan journalismin ja poikkeuksellisten olojen aiheissa, kuten esimerkiksi poliitikkojen ja muiden yhteiskunnassa valtaa käyttävien henkilöiden yksityiselämän väärinkäytökset tai yhteiskunnan turvallisuuden kysymykset, on periaatteessa aina olemassa riski siitä, että uutisointi johtaa väitteisiin lainsäädännön rikkomisesta sekä esitutkinta-, syyteharkinta- ja tuomioistuinprosesseihin. Nämä prosessit voivat kestää yksittäisessä asiassa kokonaisuudessaan useita vuosia ennen kuin asiasta on olemassa lopullinen lainvoimainen ratkaisu. Yksityiskohtaisten perustelujen kirjaukset avaavat asiattoman, ulkopuolisen painostamisen mahdollisuuden.

Medialiitto pitää myös yksityiskohtaisten perustelujen ilmaisua ”yhteiskunnan normikäsityksen vastaisesta toiminnasta” epämääräisenä ja yksilöimättömänä. Ilmaisua tulisi tässä yhteydessä perusteluissa välttää.

Poliittisen painostuksen minimoimiseksi Yleisradion hallitusta ja erityisesti vastaavia toimittajia kohtaan Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen jatkovalmistelussa seuraavat lauseet poistetaan 6 d §:n yksityiskohtaisista perusteluista sivuilta 11–12:

- ”Ilmeisen kohtuuton voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa vastaava toimittaja vakavasti rikkoisi sisältöä koskevilla päätöksillään lainsäädäntöä. Ylen julkisen palvelun ohjelmatoiminnassa on keskeistä, että yhtiö noudattaa Yle-lain 7 §:n mukaista julkisen palvelun tehtävänsä sekä huomioi myös muun ohjelma- ja julkaisutoimintaa koskevan lainsäädännön, ml. rikoslain ja sananvapauslain.”

- ”Myös muu selkeästi yhteiskunnan normikäsitteen vastainen toiminta saattaisi olla ilmeisen kohtuutonta, kuten esimerkiksi päätös julkaista uutistoiminnassa tahallisesti ilmeisen valheellista tietoa.”

Medialiitto katsoo, että ehdotetun uuden 6 d §:n perusteluineen tulisi varmistaa Yleisradion itsenäinen ja ulkopuolisesta painostuksesta riippumaton uutistiedonvälitys kaikissa olosuhteissa ja kaikista uutisaiheista. Uuden 6 d §:n perusteluineen tulisi osaltaan tukea kansalaisten osallistumista yhteiskunnalliseen ja toimintaan sekä mahdollistaa julkisen vallankäytön kansanvaltainen kontrolli ja demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön avoin kansalaiskeskustelu aiheesta riippumatta. Oikeus hankkia ja vastaanottaa luotettavaa, ammattimaisesti tuotettua journalistista tietoa on yhä tärkeämpi osa kansalaisten sananvapautta.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg

Ismo Huhtanen

toimitusjohtaja

toimialajohtaja, uutismedia

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdystys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.

Huhtanen Ismo
Medialiitto ry